

Sygn. akt II Ca 1054/15

POSTANOWIENIE

Dnia 29 stycznia 2016 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Grzesik
Sędziowie:	SO Agnieszka Tarasiuk – Tkaczuk SO Robert Bury (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Ziemowit Augustyniak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 stycznia 2016 roku w S.

sprawy z wniosku (...) **Spółki Akcyjnej w P.**

z udziałem **K. Ł. i M. Ł.**

o zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawcy od postanowienia Sądu Rejonowego
w G. z dnia 2 czerwca 2015 roku, sygn. akt I Ns 494/09

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od wnioskodawcy (...) Spółki Akcyjnej w P. na rzecz uczestników K. Ł. i M. Ł. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSO Agnieszka Tarasiuk – Tkaczuk SSO Małgorzata Grzesik SSO Robert Bury

Sygn. akt II Ca 1054/15

UZASADNIENIE

(...) spółka akcyjna w P. wniosła o stwierdzenie, że nabyła przez zasiedzenie służebność gruntową polegającą na nieodpłatnym korzystaniu z 900 m² nieruchomości stanowiącej działkę gruntu numer (...) o powierzchni 5,76 ha, położonej w N., dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie, Wydział V Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), w części, na której posadowiony jest słup WN nr 9 oraz linia napowietrzna 110 kV.

Uczestnicy M. Ł. i K. Ł. wnieśli o oddalenie wniosku twierdząc, że z wniosku nie wynika, kim byli poprzednicy prawni wnioskodawcy, od kiedy i na jakiej podstawie przysługiwało im prawo do nieruchomości władnącej oraz od kiedy i na podstawie jakich przepisów prawnych oraz w jakim zakresie i z jakich elementów infrastruktury korzystali. W ocenie uczestników słup posadowiono w 1994 roku, do 1995 roku nieruchomość uczestników była własnością

Skarbu Państwa zaś właścicielom zabudowań przysługiwało wieczyste użytkowanie gruntu, zatem nie było prawnych możliwości zasiedzenia.

Postanowieniem z dnia 19 lutego 2009 roku Sąd Rejonowy w Goleniowie oddalił wniosek stwierdzając, że wnioskodawca posiadał służebność przez czas niewystarczający, przy przyjęciu złej wiary, do stwierdzenia zasiedzenia, którego bieg mógł rozpocząć się dopiero z dniem 1 lutego 1989 roku, jednocześnie wskazując, iż przedsiębiorstwo państwowe nie mogło zasiedzieć służebności należącej do Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy w Szczecinie, na skutek apelacji, postanowieniem z dnia 20 sierpnia 2009 roku, uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Goleniowie. Stwierdzono, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy, zalecono aby Sąd pierwszej instancji zobowiązał wnioskodawcę do sprecyzowania żądania wniosku przez wskazanie z jakiej części (w jakim zakresie) z nieruchomości uczestników postępowania korzystał i korzysta wykonując swe uprawnienia z tytułu zasiedzenia służebności gruntowej oraz na czym miałyby polegać wykonywanie owej służebności. Sąd drugiej Instancji podzielając zapatrywanie, że do 1 lutego 1989 roku wyłączona była możliwość nabycia w drodze zasiedzenia służebności przez przedsiębiorstwo państwowe na swoją rzecz, podkreślił jednak, że działka uczestników od dnia 14 maja 1971 roku pozostaje w wieczystym użytkowaniu osób fizycznych, tym samym nie można a priori wykluczyć możliwości nabycia przez wnioskodawcę służebności polegającej na korzystaniu z urządzeń infrastruktury energetycznej posadowionych na działce uczestników przez zasiedzenie, skoro co do obciążania i nabywania przez zasiedzenie użytkowanie wieczyste jest zrównane z własnością.

W toku ponownego rozpoznania sprawy wnioskodawczyni wniosła o ustalenie, że nabyła przez zasiedzenie ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej polegającej na nieodpłatnym korzystaniu, tj. eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac z 900 m² nieruchomości uczestników postępowania stanowiącej działkę gruntu numer (...), położonej w miejscowości N., przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie, Wydział V Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), w części na której posadowiony jest słup energetyczny WN nr 9 wraz z linią napowietrzną 110 kV - pas gruntu o długości 60m oraz szerokości 15m wzdłuż trasy przebiegu linii, wykorzystywany jednocześnie jako droga dojazdowa do przedmiotowej linii. Wnioskodawca podniósł, iż bieg zasiedzenia rozpoczął się 14 maja 1971 roku, w dacie ustanowienia wieczystego użytkowania, w chwili objęcia służebności w posiadanie poprzednik prawny wnioskodawczym pozostawał posiadaczem w dobrej wierze.

Uczestnicy wnieśli o oddalenie wniosku, wskazali na konieczność zastosowania art. 128 k.c. i jego nowelizacji z 1 lutego 1989 roku, jako jedynej daty od której można liczyć termin zasiedzenia w niniejszej sprawie. Ewentualnie zasiedzenie nie mogłoby nastąpić wcześniej niż 14 maja 2001 roku, tj. po upływie 30 lat posiadania urządzeń na użytkowaniu wieczystym, jednakże jest to niemożliwe albowiem użytkowanie wieczyste zostało przekształcone w prawo własności w 1999 roku a do okresu posiadania rzeczy nie dolicza się posiadania jak użytkownik wieczysty.

Sąd I instancji ustalił, że M. Ł. i K. Ł. są właścicielami nieruchomości położonej w miejscowości N. przy ul. (...), stanowiącej obecnie działkę gruntu numer (...), dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie, Wydział V Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...). M. Ł. i K. Ł. nabyli prawo własności wskazanej nieruchomości na podstawie umowy sprzedaży z dnia 5 listopada 1999 roku od K. i D. C.. Działka nr (...) powstała w wyniku podziału fizycznego zabudowanej działki nr (...). Dla działki (...) była i jest prowadzona księga wieczysta KW (...), która została założona w 1971 roku Działka (...) wcześniej, tj. przed zmianą numeracji w 1998 roku była działką nr (...). W 1995 roku zmieniono zaś adres nieruchomości z „26b” na „36”. Dla ww. nieruchomości w 1971 roku założono księgę wieczystą wraz z oddaniem tego terenu państwowego (wówczas działka (...)) w użytkowanie wieczyste E. S. i L. S. na podstawie umowy z dnia 14 maja 1971 roku, kiedy to na prawie własności wymienionej działki należącej do Skarbu Państwa zostało ustanowione decyzją z dnia 29 kwietnia 1971 roku użytkowanie wieczyste na okres do 14 maja 2070 roku. 14 maja 1971 roku użytkowanie wieczyste nieruchomości zostało wpisane do księgi wieczystej. Na podstawie umowy przeniesienia wieczystego użytkowania z 9 września 1971 roku użytkownikiem wieczystym nieruchomości został E. K., który 17 września 1976 roku przeniósł użytkowanie wieczyste na rzecz A. K. wraz z posadowionym na gruncie budynkiem. A.

K. na podstawie umowy sprzedaży z dnia 18 stycznia 1990 roku, przeniósł wieczyste użytkowanie na rzecz E. i D. P.. Na podstawie decyzji o komunalizacji z dnia 12 kwietnia 1991 roku nieruchomości przeszła na własność Gminy N.. E. i D. P. w dniu 10 lipca 1995 roku zbyli wieczyste użytkowanie na rzecz D. i K. C. wraz z własnością stojącego na działce budynku mieszkalnego. Decyzją z dnia 31 sierpnia 1999 roku Gmina przekształciła prawo użytkowania wieczystego w prawo własności działki nr (...) położonej przy ul. (...) w N., dla której była prowadzona KW (...) na rzecz D. i K. C., którzy po fizycznym podziale działki na działkę nr (...) z 17 września 1999 roku, zbyli działkę nr (...) na rzecz K. i M. Ł.. W dniu nabycia nieruchomości przez M. i K. Ł. na ww. działce znajdował się słup energetyczny z linią, którego umiejscowienie i przebieg jest taki sam jak obecnie. Na działkę nr (...) znajdują się urządzenia infrastruktury elektroenergetycznej w postaci słupa energetycznego oraz linii napowietrznej 110 kV relacji M. - N. - G., które stanowią trwałe i widoczne urządzenia i są środkami trwałymi w majątku poprzedników prawnych (...) spółki akcyjnej. Słup energetyczny znajdujący się na działce (...) w N. jest konstrukcji kratowej metalowej i jest słupem ponemieckim posadowionym przed 1945 rokiem, ma 75-80 lat, czyli powstał w latach 1937-1932. Słup stoi w tym samym miejscu i nie było zmieniane jego umiejscowienie w okresie powojennym. Fundamenty słupa były naprawiane w latach 1993 roku, a zostały wykonane przed 1945 roku. Linia M. -N. -G. na przełomie lat 60-tych i 70-tych był poddana modernizacji - przeizolowano z napięcia 40 kV na napięcie 110 kV, w roku 1969 został opracowany projekt modernizacji linii. Wskutek istotnej przebudowy ciągu linii 110kV M.-N.-G. słup nr 9 (mający wówczas oznaczenie nr 71) znajdujący się na działce nr (...) znalazł się w innej relacji liniowej, tj. N.-G.. Budowa nowego (...) w N. nie miała wpływu na przebieg linii energetycznej przez działkę nr (...). Słup i linia pozostały na tym samym miejscu. W roku 1993 przeprowadzono remont linii 110kV polegający na malowaniu antykorozyjnym słupów linii M.-N., które to prace nie obejmowały wymiany fundamentów. Pracownicy zakładów energetycznych okresowo wykonywali prace eksploatacyjne: nie rzadziej niż raz do roku dokonywali oględzin słupa celem określenia stanu technicznego urządzeń i wykrywanie ewentualnych zagrożeń lub uszkodzeń poszczególnych elementów linii w tym słupów i przewodów izolacji, wykonali też malowanie antykorozyjne, wymianę izolacji. Nigdy nie mieli problemów z dostępem do urządzenia znajdującego się na działce uczestników. (...) spółka akcyjna w P. powstała przez liczne przekształcenia podmiotowe różnych podmiotów, które stanowiły jej poprzedników prawnych. Dla planowanego odbudowania gospodarki narodowej, w 1947 roku doszło do przejścia na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej, w tym energetyki wraz z mieniem, między innymi linie przemysłowe 100 i 40kV, a w tym na całym obszarze ówczesnego województwa (...). W skład przedsiębiorstwa wnioskodawcy wchodzi m.in. nieruchomość położona w N. przy ul. (...) stanowiąca działkę gruntu o numerze ewidencyjnym (...), dla której to Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Goleniowie prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...). Na nieruchomości tej znajduje się Posterunek Energetyczny. Obie te nieruchomości poprzez wybudowane na nich infrastrukturą połączone są za pośrednictwem linii elektroenergetycznych z nieruchomością uczestników. Nadto w skład przedsiębiorstwa wnioskodawcy wchodzi również prawo użytkowania wieczystego działki o numerze ewidencyjnym (...) położonej w S. przy ul. (...) zabudowanej budynkami. M. Ł. w dniu 24 października 2006 roku złożył pozew do Sądu Okręgowego w Szczecinie przeciwko Grupie (...) S.A. o nakazanie usunięcia z nieruchomości gruntowej nr 83/2 i 81/2 w N. przy ul. (...) elementów infrastruktury elektroenergetycznej WN składającej się z czterech słupów wysokiego napięcia wraz z linią naziemną oraz o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie z ww. działek przez pozwaną pod zabudowę ww. infrastruktury, zarejestrowany pod sygnaturą akt I C 752/06. Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2006 roku ww. postępowanie zostało zawieszono do czasu rozpoznania sprawy o zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu.

Sąd I instancji stwierdził, że wnioskodawczyni w żadnym z pism nie zażądała stwierdzenia przez Sąd zasiedzenia służebności o opisanej treści na prawie użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...), a jedynie tak jak w apelacji, żądała aby Sąd przyjął, że bieg terminu zasiedzenia rozpoczął się w dacie ustanowienia na nieruchomości użytkowania wieczystego tj. w dniu 14 maja 1971 roku. Sąd doszedł do przekonania, że orzekanie co do obciążania prawa wieczystego użytkowania służebnością o treści służebności przesyłu nie było dopuszczalne, nie było bowiem przedmiotem postępowania, albowiem nie zostało to w konsekwencji ujęte w żądaniu wniosku.

Stwierdzono także, że przedmiotem służebności gruntowej jest nieruchomość, a nie prawo do tej nieruchomości.

Posiadanie wnioskodawcy na użytkowaniu wieczystym uznano za posiadanie w złej wierze, gdyż podobnie, jak jego poprzednikom prawnym, nie przysługiwał tytuł prawny do posiadania, w jakimkolwiek zakresie z prawa wieczystego użytkowania, ani też nie zaszyły takie okoliczności, na podstawie których można uznać, że posiadacze ci trwali w błędnym, ale usprawiedliwionym w danych okolicznościach mniemaniu o istnieniu prawa do zajęcia użytkowania wieczystego na cele związane z przebiegiem linii przesyłowej wysokiego napięcia.

Sąd doszedł do przekonania, że objęcie posiadania urządzeń przesyłowych na użytkowaniu wieczystym było w złej wierze, zatem okres niezbędny do nabycia służebności winien wynosić lat 30. A skoro tak, to okres ten zakończyły się z upływem 14 maja 2001 roku, kiedy to prawo użytkowania wieczystego już nie istniało w związku z przekształceniem tego prawa w prawo własności. Wskazano, że w drodze analogii należy przyjąć, że do okresu posiadania samoistnego prowadzącego do nabycia własności nieruchomości w drodze zasiedzenia, nie dolicza się okresu posiadania rzeczy jak użytkownik wieczysty, co zostało przesądzone uchwałą Sądu najwyższego z dnia 23 lipca 2008 roku w sprawie III CZP 68/2008.

Stwierdzono, że przed 1989 rokiem przedsiębiorstwo państwowe było wyłącznie dzierżycielem majątku Skarbu Państwa, tak w zakresie nieruchomości, jak i posadowionych na nich trafostacji, czy innych urządzeń elektroenergetycznych, a ponieważ właścicielem całego mienia państwowego był ten sam podmiot (Skarb Państwa), nie mogło wchodzić w grę posiadanie, prowadzące do zasiedzenia. Jednak od czasu wyłączenia zasady jednolitości własności państwowej (tj. 1.02.1989 roku) przedsiębiorstwo państwowe mogło być posiadaczem służebności na gruncie Skarbu Państwa, gdyż nastąpiło rozdzielenie właściciela i posiadacza samoistnego służebności. Zgodnie z art. 10 ustawy zmieniającej Kodeks cywilny, do zasiedzenia, które zaczęło bieg 1.10.1990 roku (uchylenie zakazu nabycia własności, przysługującej Skarbowi Państwa, przez zasiedzenie) przedsiębiorstwo takie mogło doliczyć czas posiadania od 1.02.1989 roku. To oznacza, że stan umożliwiający zasiedzenie służebności przez przedsiębiorstwo energetyczne powstał już w dniu 1 lutego 1989 roku.

Sąd I instancji stwierdził, że początek terminu posiadania służebności różni się od początku terminu zasiedzenia. Do 1 października 1990 roku obowiązywał art. 177 k.c. wykluczający możliwość nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości państwowych, mający odpowiednie zastosowanie przy zasiedzeniu służebności. Okres posiadania służebności prowadzący do jej zasiedzenia rozpoczął się od dnia 1 października 1990 roku wskutek skreślenia z tym dniem art. 177 k.c., jednak do okresu, który rozpoczął się od dnia 1 października 1990 roku mógł być doliczony - zważywszy na uregulowanie zawarte w art. 10 cytowanej ustawy - okres posiadania służebności gruntowej przez poprzednika prawnego wnioskodawcy liczony od dnia 1 lutego 1989 roku do dnia 30 września 1990 roku. Początek zaś biegu terminu zasiedzenia służebności należy liczyć od 1 lutego 1989 roku, w dacie objęcia służebności w posiadanie, dokładnie w dacie, kiedy dzierżenie wykonywane przez przedsiębiorstwo państwowe przekształciło się w posiadanie.

Przyjęto, że poprzednicy prawni wnioskodawcy władali służebnością o treści odpowiadającej służebności przesyłu jak posiadacze samoistni w rozumieniu art. 336 k.c. w zw. z art. 339-341 k.c. Rozważenie, czy poprzednik prawny wnioskodawcy, stając się posiadaczem służebności od 1 lutego 1989 roku mógł być uważany za posiadacza w dobrej wierze uznano za zbędne. Nawet przy przyjęciu, iż poprzednik prawny wnioskodawcy, nabywając posiadanie służebności w dniu 1 lutego 1989 roku był w dobrej wierze, to i tak do zasiedzenia służebności nie doszłoby po upływie lat 20, tj. z dniem 1 lutego 2009 roku, albowiem przed tym terminem, uczestnicy skutecznie przerwali bieg tego terminu poprzez złożenie w dniu 24 października 2006 roku pozwu w Sądzie Okręgowym w Szczecinie przeciwko ówczesnej Grupie (...) S.A. o nakazanie usunięcia z nieruchomości gruntowej nr 83/2 i 81/2 w N. przy ul. (...) elementów infrastruktury elektroenergetycznej WN składającej się z czterech słupów wysokiego napięcia wraz z linią naziemną oraz o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie z ww. działek przez pozwaną pod zabudowę ww. infrastruktury, zarejestrowany pod sygnaturą akt IC 752/ 06. Pierwszą czynnością, o jakiej mowa w art. 123 k.c. było powództwo, tymczasem przy przyjęciu jako początku posiadania, prowadzącego do zasiedzenia daty 1.02.1989 roku, 20 lat upłynęłoby w dniu 1 lutego 2009 roku Oznacza to, że pozew ten skutecznie zatem przerwał bieg analizowanego zasiedzenia nieruchomości, gdyż został złożony przed jego upływem.

Postanowienie zostało zaskarżone apelacją przez wnioskodawczynię w całości.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucono:

1. naruszenie art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c. oraz art. 305¹ k.c. poprzez ich błędną wykładnię, a w konsekwencji ustalenie, że nie zostały spełnione przesłanki zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy całokształt materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie przemawia za uznaniem, iż nastąpiło zasiedzenie takowej służebności w dobrej wierze;
2. art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 7 k.c. oraz art. 6 k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. przez przyjęcie, że poprzednik prawny wnioskodawczym nie był posiadaczem służebności w dobrej wierze, podczas gdy w niniejszej sprawie nie zostały przedstawione żadne dowody pozwalające na obalenie domniemania dobrej wiary w przepisie tym wyrażonego, a nadto poprzez przyjęcie, że wystarczającym dowodem do obalenia domniemania dobrej wiary było jej zaprzeczenie przez uczestników,
3. niezastosowanie przepisu art. 176 § 1 k.c., art. 172 § 1 k.c. w związku z art. 352 § 2 k.c. w związku z art. 292 k.c. w związku z art. 305⁴ k.c. i w konsekwencji przyjęcie, że wnioskująca Spółka jako posiadacz służebności przesyłu nie może doliczyć do czasu swojego posiadania, czasu posiadania swojego poprzednika prawnego, albowiem w czasie biegu zasiedzenia służebności było ono wykonywane w pierwszej kolejności przeciwko właścicielowi spornej nieruchomości, a następnie jej użytkownikowi wieczystemu, w sytuacji gdy brak jest przepisów prawa uzasadniających oddzielenie obu tych okresów;
4. art. 386 § 6 k.p.c. przez brak zastosowania się Sądu Rejonowego w Goleniowie do wskazania oraz oceny prawnej Sądu Okręgowego, co do dalszego postępowania, wyrażonych w uzasadnieniu jego orzeczenia,
5. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie dyrektywy zasady swobodnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności poprzez przyjęcie, że posiadanie wnioskodawcy na użytkowaniu wieczystym należało uznać za posiadanie w złej wierze, gdyż podobnie, jak jego poprzednikom prawnym, nie przysługiwał tytuł prawny do posiadania, w jakimkolwiek zakresie z prawa wieczystego użytkowania, ani też nie zaszły takie okoliczności, na podstawie których można uznać, że posiadacze ci trwali w błędnym, ale usprawiedliwionym w danych okolicznościach mniemaniu o istnieniu prawa do zajęcia użytkowania wieczystego na cele związane z przebiegiem linii przesyłowej wysokiego napięcia, podczas gdy materiał dowodowy zgromadzony w aktach sprawy przemawia za uznaniem, iż wnioskodawca miał uzasadnione przekonanie do tego, iż posiadanie służebności nabył w dobrej wierze;
6. art. 234 k.p.c. w zw. z art. 6 kc przez błędne przyjęcie przez Sąd I instancji, iż doszło do obalenia domniemania dobrej wiary posiadacza służebności w treści odpowiadającej służebności przesyłu, i przyjęcie że poprzednik prawny wnioskodawczym pozostawał w momencie objęcia służebności w posiadanie w złej wierze, podczas gdy po stronie wnioskodawczym istniało domniemanie, które nie zostało przez uczestników skutecznie obalone;

Apelująca domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia przez:

- a) ustalenie, że wnioskodawczym (...) S.A. w P. nabyła w drodze zasiedzenia ograniczone prawo rzeczowe w postaci służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na nieodpłatnym korzystaniu (tj. w szczególności eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii, wymianie urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej, wycince ewentualnych zadrzewień i zakrzewień uniemożliwiających właściwą obsługę i eksploatację tych urządzeń, dokonywania przesyłu energii elektrycznej oraz na prawie wstępu na obciążony grunt w celu wykonywania przedmiotowych prac z 900 m² nieruchomości uczestników postępowania stanowiącej działkę gruntu nr (...) położonej w miejscowości N., przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Goleniowie, V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...), w części na której posadowiony jest słup energetyczny WN nr 9 wraz z linią napowietrzną 110 kV - pas gruntu o długości 60 metrów bieżących i szerokości 15 metrów wzdłuż trasy przebiegu linii, wykorzystywany jednocześnie jako droga dojazdowa do przedmiotowej linii;

b) zasądzenie od uczestników postępowania M. Ł. i K. Ł. solidarnie na rzecz wnioskodawczym (...) S.A. w P. kosztów niniejszego postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych - za obie instancje,

ewentualnie uchylenia zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach procesu z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

Apelująca wskazała, że przedsiębiorstwa państwowe w okresie obowiązywania zasady jednolitości własności państwowej nie mogły wykonywać posiadania w zakresie odpowiadającym treści służebności dla siebie i we własnym imieniu, czyniąc to - jako podmiot sprawujący zarząd mieniem państwowym - jedynie na rzecz i w imieniu Skarbu Państwa. Okoliczność ta jednakże nie wyklucza w żadnej mierze możliwości zastosowania art. 176 k.c., pozwalającego na zaliczenie przez obecnego posiadacza do czasu, przez który sam posiada, czasu posiadania swojego poprzednika - w tym wypadku Skarbu Państwa. Naprowadzam bowiem na fakt, że ewentualna przeszkoda do doliczenia okresu posiadania przed 1 lutym 1989 roku mogłaby nastąpić - o czym była mowa już wyżej - wtedy gdyby grunt, na którym miałyby dojść do zasiedzenia należał również do Skarbu Państwa. W przedmiotowej zaś sprawie użytkownikami wieczystymi nieruchomości, na której posadowione są przedmiotowe urządzenia były od 1971 roku nieprzerwanie osoby fizyczne. Tym samym utożsamianie początku biegu terminu zasiedzenia z datą 1 lutego 1989 roku na gruncie niniejszego postępowania nie znajduje żadnych postaw i jako takie jest przez wnioskodawczynię stanowczo kwestionowane.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

1. Apelacja jest bezzasadna. Ponowne rozpoznanie sprawy w postępowaniu apelacyjnym, wyrażające się w ponownym ustaleniu stanu faktycznego i ocenie zasadności żądania wniosku na podstawie prawa materialnego prowadzi do tożsamyh konkluzji, jak przedstawione przez Sąd I instancji. Sąd Odwoławczy przyjmuje ustalony przez Sąd Rejonowy stan faktyczny za własne ustalenia, bez konieczności ponownego jego przytaczania. Dla rozstrzygnięcia sprawy zasadnicze znaczenie ma jednak jedynie kilka faktów ustalonych przez Sąd pierwszej instancji, co oznacza częściową zbędność postępowania dowodowego. Istotne znaczenia mianowicie nabiera fakt, że działka, która ma być obciążona służebnością gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu, od dnia 14 maja 1971 roku była przedmiotem użytkowania wieczystego. Argumentacja prawna Sądu I instancji wymaga gruntownego usystematyzowania i oddzielenia poglądów powszechnie niebudzących kontrowersji, szeroko omówionych w uzasadnieniu od zasadniczej w sprawie kwestii sprowadzającej się do pytania o możliwość doliczenia do okresu posiadania przez poprzedników prawnych wnioskodawczyni i wnioskodawczynię okresu sprzed 1989 roku, kiedy posiadanie wykonywał Skarb Państwa na gruncie oddanym w użytkowanie wieczyste.

2. Do 31 stycznia 1989 roku obowiązywał przepis art. 128 k.c. ustanawiający zasadę jednolitej własności państwowej; państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić państwu. Przyjęto, że opisany stan stanowił dzierżenie w rozumieniu art. 338 k.c. Ustawa z 31 stycznia 1989 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11 z 1989 roku) zniósła wskazaną zasadę nowelizując art. 128 k.c. przez nadanie jemu brzmienia, według którego własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym. Przed jej wejściem w życie 1 lutego 1989 roku, przedsiębiorstwa państwowe wykonywały uprawnienia związane z własnością nieruchomości we własnym imieniu, ale na rzecz Skarbu Państwa, jako jedyneho dysponenta własności państwowej. Skutki prawne związane z posiadaniem samoistnym przez przedsiębiorstwo państwowe mogły powstać tylko na rzecz Skarbu Państwa, a nie na rzecz tego przedsiębiorstwa. Zdolność nabywania praw we własnym imieniu powstała z chwilą wskazanej nowelizacji i z tą datą należy łączyć także nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe zdolności do posiadania rzeczy we własnym imieniu. Według przeważającego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, przedsiębiorstwa państwowego nie można uznać w okresie do 1 lutego 1989 roku za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej (przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 roku, II CSK 103/09).

W dniu 1 lutego 1989 roku przedsiębiorstwa państwowe nabyły podmiotowość prawną, a co za tym idzie zdolność posiadania rzeczy we własnym imieniu.

3. W rozpoznanej sprawie oczywiście przedsiębiorstwo państwowe nie było posiadaczem nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu do 1 lutego 1989 roku, jednak wykonywanie przez przedsiębiorstwo państwowe uprawnień w imieniu Skarbu Państwa otwiera pytanie o możliwości doliczenia do okresu posiadania przez wnioskodawczynię i jej poprzedników prawnych okresu posiadania służebności przez Skarb Państwa. Możliwość taka istnieje w odniesieniu do nieruchomości niestanowiących własności Skarbu Państwa do dnia 1 lutego 1989 roku. W odniesieniu do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa, przedsiębiorstwo energetyczne rozpoczęło posiadanie z chwilą uzyskania podmiotowości prawnej, więc w dniu 1 lutego 1989 roku. Osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 roku, mając status państwowej osoby prawnej, nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości ani ograniczonych praw rzeczowych, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 roku doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Skarb Państwa należało uznać za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, podczas gdy przedsiębiorstwo państwowe było tylko dzierżycielem. Zgodnie zatem z art. 176 § 1 k.c. przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego (i swoich poprzedników prawnych) okresu posiadania okres posiadania Skarbu Państwa (jako poprzednika w posiadaniu), o ile zostaną spełnione wskazane w tym przepisie przesłanki (przykładowo postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2013 roku, IV CSK 672/12 oraz szeroko cytowane tam orzecznictwo Sądu Najwyższego). Pozostaje jednak dalej otwarta kwestia, czy przedsiębiorstwo państwowe, które nabyło podmiotowość prawną w dniu 1 lutego 1989 roku może doliczyć do okresu wykonywania uprawnień odpowiadających treści służebności przesyłu okres wykonywania tych uprawnień przez Skarb Państwa, jeżeli uprawnienia te wykonywane były w odniesieniu do nieruchomości stanowiącej własność Skarbu Państwa, która była przedmiotem użytkowania wieczystego.

4. Kwestia ta została rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 października 2015 roku, V CSK 5/15, gdzie wyrażono pogląd, że nie jest dopuszczalne nabycie przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przez właściciela nieruchomości Skarb Państwa (gminę) na prawie wieczystego użytkowania ustanowionego na tej nieruchomości, a w konsekwencji przedsiębiorstwo przesyłowe nie może doliczyć okresu posiadania w zakresie służebności w okresie, w którym na nieruchomości objętej prawem własności tych podmiotów było ustanowione prawo wieczystego użytkowania i korzystanie z urządzeń przesyłowych wykonywało przedsiębiorstwo państwowe (komunalne). Właściciel nieruchomości Skarb Państwa (gmina) nie może nabyć przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na prawie użytkowania wieczystego ustanowionego na tej nieruchomości. W sprawie rozstrzygniętej przez Sąd Najwyższy, podobnie jak w niniejszej sprawie rozstrzygniętej przez Sąd Okręgowy, powstało zagadnienie prawne sprowadzające się do rozstrzygnięcia o dopuszczalności nabycia przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przez właściciela nieruchomości Skarb Państwa (Gminę) na prawie wieczystego użytkowania ustanowionego na tej nieruchomości. Ma to istotne znaczenie dla stwierdzenia, czy przedsiębiorstwo przesyłowe domagając się stwierdzenia zasiedzenia takiej służebności na swoją rzecz może doliczyć do swego okresu posiadania okres posiadania poprzednika na prawie użytkowania wieczystego, który to poprzednik był właścicielem nieruchomości i urządzeń przesyłowych. W uzasadnieniu stwierdzono, między innymi, że argumentem przemawiającym za poglądem, że nie jest dopuszczalne nabycie przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu przez Skarb Państwa (gminę) na prawie wieczystego użytkowania ustanowionego na nieruchomości stanowiącej jego własność, jest to, że służebnością gruntową można obciążyć nieruchomość, a nie prawo. Służebność odpowiadająca treści służebności przesyłu jest służebnością zbliżoną do służebności gruntowej i ma do niej odpowiednie zastosowanie art. 285 § 1 KC, co oznacza jego zastosowanie z modyfikacjami (np. brak nieruchomości władnącej), ale to odpowiednie stosowanie nie może prowadzić w wyniku wykładni rozszerzającej do sprzeczności ani z istotą danego rzeczowego prawa ograniczonego, ani do naruszenia innego prawa rzeczowego, którego obciążenie nie jest ustawowo przewidziane. Istotą służebności gruntowej jest obciążenie nieruchomości i ograniczenie to skierowane jest przeciwko prawu własności każdorazowego właściciela nieruchomości obciążonej. W tych wypadkach, w których dopuszczalne jest ustanowienie ograniczonego prawa rzeczowego na prawie, ustawodawca wskazał to wyraźnie w przepisach rangi ustawowej. Pogląd ten wspiera

także stanowisko ustawodawcy, który normując ustawowo służebność przesyłu z dniem 3 sierpnia 2008 r., nie zdecydował się na dopuszczenie obciążenia tą służebnością prawa, a pozostał przy rozwiązaniu polegającym na obciążeniu nieruchomości.

5. Podobnie w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2015 roku, III CZP 49/15, stwierdzono, że kwestia dopuszczalności zasiedzenia przez Skarb Państwa służebności gruntowej na prawie użytkowania wieczystego ustanowionego na nieruchomości stanowiącej jego własność była już podejmowana w orzecznictwie i została rozstrzygnięta negatywnie (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 1994 r., III CZP 28/94, nie publ.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2009 r., nie publ. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 514/14, nie publ.).

6. Okres posiadania prowadzący do zasiedzenia można zatem liczyć od dnia 1 lutego 1989 roku. W okolicznościach rozpoznanej sprawy kwestią niewymagającą rozstrzygnięcia jest ustalenie, czy w dniu 1 lutego 1989 roku poprzednik prawny wnioskodawczyni objął w posiadanie służebność odpowiadającą treści służebności przesyłu w dobrej, czy złej wierze. M. Ł. w dniu 24 października 2006 roku złożył pozew do Sądu Okręgowego w Szczecinie przeciwko Grupie (...) S.A. o nakazanie usunięcia z nieruchomości gruntowej nr 83/2 i 81/2 w N. przy ul. (...) elementów infrastruktury elektroenergetycznej WN składającej się z czterech słupów wysokiego napięcia wraz z linią naziemną oraz o zapłatę odszkodowania za bezumowne korzystanie z działek przez pozwaną pod zabudowę infrastruktury, zarejestrowany pod sygnaturą akt I C 752/06. Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2006 roku postępowanie zostało zawieszono do czasu rozpoznania sprawy o zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu. Bieg terminu zasiedzenia został zatem przerwany siedemnastym roku (art. 175 k.c. w zw. z art. 123 § 1 k.c.), co oznacza, że nawet przy przyjęciu dobrej wiary poprzednika prawnego wnioskodawczyni w dniu 1 lutego 1989 roku, termin zasiedzenia nie upłynął.

7. Powyższa argumentacja wskazuje na bezzasadność wysłowionych w apelacji zarzutów naruszenia artykułów art. 172 k.c., 292 k.c., art. 305¹ k.c., 7 k.c., art. 6 k.c., art. 305⁴ k.c., 176 § 1 k.c., 352 § 2 k.c., art. 233 § 1 k.p.c. 234 k.p.c., przy czym przepisy regulujące służebność przesyłu nawet potencjalnie nie mogły mieć zastosowania w sprawie, jeżeli uwzględnić argumentację wnioskodawczyni.

8. Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 386 § 6 k.p.c. W uzasadnieniu postanowienia Sądu Okręgowego uchylającego pierwsze orzeczenie w tej sprawie wyrażono pogląd, że nie można a priori wykluczyć możliwości nabycia przez wnioskodawcę służebności polegającej na korzystaniu z urządzeń infrastruktury energetycznej posadowionych na działce uczestników przez zasiedzenie, skoro co do obciążania i nabywania przez zasiedzenie użytkowanie wieczyste jest zrównane z własnością. Jednak kwestia jest ostatecznie i definitywnie przesądzona w orzecznictwie Sądu Najwyższego, które zostało przyjęte przez Sąd Okręgowy rozpoznający niniejszą sprawę jako pogląd prawny stanowiący podstawę rozstrzygnięcia.

9. Argumentacja Sądu I instancji odwołująca się do możliwości orzekania o obciążeniu prawa wieczystego użytkowania służebnością odpowiadającą treści służebności przesyłu, wobec braku stosownego wniosku sformułowanego przez wnioskodawczynię, nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

10. W rozpoznanej sprawie interesy stron postępowania były sprzeczne – uczestnicy nie mają żadnego interesu w rozstrzygnięciu sądu, przykładowo przez uregulowanie pewnego stanu prawnego, istotnego dla nich i wnioskodawczyni. Nienaruszenie interesu uczestników mogło wynikać jedynie z oddalenia wniosku. W dalszym ciągu po wydaniu orzeczenia oddalającego wniosek, uczestnicy pozostają użytkownikami wieczystymi z dotychczasowymi uprawnieniami. Interesy stron były sprzeczne, a ponadto byli w różnym stopniu zainteresowani wynikiem postępowania, co zbliża postępowanie w rozpoznanej sprawie do postępowania procesowego. W takiej sytuacji należało przyjąć, że wnioskodawczyni jest stroną, która powinna ponieść całość kosztów postępowania apelacyjnego, stosownie do dyspozycji art. 520 § 2 i 3 k.p.c. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika uczestników wynika z § 8 pkt 3 i § 13 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z 2002 roku ze zmianami).

11. Z powyższych przyczyn apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

SSO Robert Bury (spr.) SSO Małgorzata Grzesik SSO Agnieszka Tarasiuk - Tkaczuk